

Vážení čtenáři,

mám pro vás dnes špatnou zprávu, nicméně se snad optimistickým výhledem, protože i to zlé může být k něčemu dobré. Téma souvisí s ohlédnutím za letními cestami. My, milovníci tištěných slov, si většinou ani v zemi jazykově nám poněkud vzdálenější neodpustíme, abychom nenahlédli do knihkupectví. Tam vládne pohoda a prodejce našince nikdy neatakuje tak intenzivně jako v sousedním klenotnictví či prodejně s upomínkovými předměty. Vrtalo mi totiž hlavou, jak je možné, že si Italky s sebou na pláž nosí buď dva barevné časopisy, nebo příšerně tlustou knihu. Když jsem v prodejně nasával atmosféru a namátkou listoval ve třetím svazku s lákavě barevnou obálkou, utkvěl mi zrak na jedné ze stránek bez ilustrace. No jasně! Ta písmenka jsou téměř o polovinu větší, než bývají v knížkách českých. Tak proto! To se to pak čte i se slunečními brýlemi na lehátku u moře pod slunečником. A stejně večer v posteli u slabé lampičky, když není potřeba zápasit se scházejícími dioptriemi. Já čtu před spaním nerad, protože mám od brýlí věčně otlačené ucho, co leží na polštáři. Určitou naději vidím v těch rudých kůrovcových borech a smrčinách, které slibují strmý pád ceny dřevní hmoty. Možná pak zlevní i papír a vydavatelé nebudou tolik skrbřit na počtech stran. Tedy pokud mezitím nepodlehne nakažlivé módě elektronických čteček, na kterých se dá velikost písmenek libovolně nastavovat. Jenomže kniha je zkrátka kniha, což je vždy víc než nějaká vylepšená kalkulačka nebo tablet.

Pohodovou zábavu u kamen, krbů a radiátorů přeje Libor Kalina

MÁLOBRANÍ

Jan Skácel

*Sít vytažená z tůně noci
na prázdných stromech v sadě schne
a měsíc je jak hlava ryby
hosená kočkám do síně*

*Léto je pryč a v hloubi sklepa
kde dosud páchne ložský strach
jablka leží potmě slepá
a zahnívají na lískách*

3 otázky pro Hanu Kraflovou

Součástí vaší práce je příprava literárních výstav a popularizace literárních sbírek. S jakými překážkami se při „vystavování literatury“ nejčastěji potýkáte?

Nenazvala bych to přímo překážkami... Máme-li prezentovat tematickou sbírku (např. různá vydání Máchových Májů), jde-li o představení práce určitého grafika, ilustrátora – tedy samotná kniha je středem zájmu – je to jednoznačné zadání: zajímavě pojednat vitrínu. Ovšem máme-li prostřednictvím rukopisů, osobních dokladů, fotografií a knižních svazků představit osobnost autora, mnohdy současně spisovatele a novináře, přemýšlíme o širším kontextu a jsme náročnější na kolegy výstaváře a aranžéry: proto ony „pracovny“, „redakční koutky“, „posezení v kavárně“ apod., tak, aby návštěvník měl pocit autenticity. Aby i ten, pro nějž není literatura hlavním zájmem, byl získán dobovou atmosférou a zatoužil dozvědět se více.

Jste spoluautorkou projektu „Mahen. Mahen? Mahen!“, kterým k 80. výročí úmrtí Jiřího Mahena připomínáte jeho osobnost a propojení s Brnem. Co z Mahenova myšlenkového odkazu podle vás rezonuje i v současném světě?

Mahen je autor navýsost aktuální: ve své umělecké tvorbě i v publicistice se zabýval tehdejší Evropou a postavením českého národa v ní, zajímala ho ženská otázka, hovořil o nutnosti gentlemanského vztahu k přírodě, kladl důraz na postavení umění, výchovy a vzdělání ve společnosti... Jeho pracovní záběr a elán je imponující a inspirující. Patřil k lidem, jakých je v každé době méně, než by mělo být. Byl jedním z oněch donů Quijotů, kterých přál mladé republice deset tisíc, aby se v ní dobře žilo.

Zabýváte se především literaturou první republiky – máte mezi tehdejšími spisovateli své oblíbené autory, jejichž díla byste doporučila k přečtení?

Navážu ještě mahenovsky: mám velmi ráda jeho román *Nejlepší dobrodružství*, onu atmosféru neklidného, kypícího Brna, životaplné poválečné generace a příslibů optimistických 20. let. Rozhodně dnešnímu čtenáři doporučím tvorbu brněnské Literární skupiny, např. prózy Lva Blatného, a ráda bych viděla na dnešním jevišti jeho hry, třeba *Smrt na prodej*. A pro ty, kdož znají román Karla Schulze *Kámen a bolest*, bude nesmírně překvapující jeho mladší dílo, ovlivněné poetickou avantgardou.

Mgr. Hana Kraflová – kurátorka, působí v Oddělení dějin literatury Moravského zemského muzea. Odborný zájem věnuje literatuře přelomu 19. a 20. století, zejména osobnosti a dílu Rudolfa Těsnohlídka, a české žurnalistice za první Československé republiky. Je jednatelkou Společnosti Jiřího Mahena.

Arnošt Hrabal – básník lesa

Kněz, grafik a ilustrátor Arnošt Hrabal (1889–1969), rodák z moravských Buchlovic, vystudoval bohosloví na teologické fakultě v Olomouci a po vysvěcení nastoupil na kněžskou dráhu. Již během studií se věnoval také výtvarnému umění a podařilo se mu roku 1914 absolvovat dvouletou přípravu ve vídeňském Grafickém institutu. Studoval i na pražské Akademii výtvarných umění v ateliéru Jakuba Obrovského a na vídeňské Kunstakademii u prof. Hofbauera. Mezi léty 1925–1937 působil jako kaplan na mnoha místech severní Moravy, později se vrátil do rodného kraje.

Těžiště výtvarné tvorby autora je v grafice, zejména v dřevorytu, od roku 1944 se věnoval kresbě tuší. Jeho dílo je rozsáhlé – volné grafické listy, příležitostná grafika, ilustrace. Nejvíce jej ovlivnila a inspirovala příroda s motivy krajiny a lesa (Jeseníky, severní Morava)

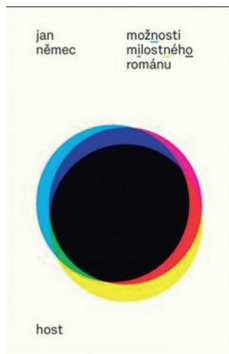
a náboženská tematika. V letech 1922–1925 Hrabalova inspirace jesenickou krajinou kulminovala v cyklu dvaadvaceti velkých dřevorytů, vydaných v Přerově pod souhrnným názvem *Les* (1926) s předmluvou básníka Jaroslava Durycha. O rok později byl tento soubor vydán znovu v Šumperku, a to jako *Arnošt Hrabal, básník lesa*. Na těchto dřevorytech Hrabal zpodobnil krásu lesů se studánkami, kázáními v přírodě a v motivech lesa a stromů pak parafrázoval lidský úděl, ideje náboženské víry a morálky. Jeho dílo bylo vystaveno nejen v našich zemích, ale také v Rakousku, Itálii a Německu. Zejména rakouská kritika je přijala s velkým uznáním. Kritik a historik William Ritter označil Arnošta Hrabala v jedné ze svých studií (1928) za toho, který *posvětil moravský les*.

Ve sbírkách Památníku písemnictví na Moravě se nachází 5 kusů knižních značek a jeden sborník s názvem *Básník lesa*. Tematicky inspirované přírodou a církevními motivy z 20.–30. let 20. století: D105 Ex libris Matěj Vaněk – *žehnající muž v lese*, D106 Ex libris Bohdan Hradečský – *rotunda na kopci s Pannou Marií*, D107 Ex libris Karla Hradečného – *jezulátka nad Pražským hradem*, D108 Ex libris Ing. O. Hradečného – *přesýpací hodiny a ruka s růží*, D 109 – Ex libris Stanislav Penka – *poutník před horou se třemi kříži*.

Celkově vytvořil na 170 grafických listů, 33 bibliofilských tisků pro své literární přátele, např. Jakuba Demla a Jaroslava Durycha, kresbami a dřevoryty vyzdobil na 120 knih a publikací. Neopomněl ani novoročenky (35) či knižní značky (232 kusů).

(mš)

Možnosti milostného románu

Spisovatel a redaktor Jan Němec to s láskou myslí dobře. Po prozaickém debutu, sbírce uvěřitelných příběhů *Hra pro čtyři ruce* (2009), která nesla podtitul *Málem milostné povídky*, přichází nyní ve svém domovském nakladatelství Host, kde působí rovněž jako redaktor stejnojmenného měsíčníku, s rozsáhlým (480 stran) textem s názvem *Možnosti milostného románu*. Přestože bylo o lásce již řečeno nejspíše vše, praví se v anotaci této knižní novinky, každá generace ji prožívá jinak a vždy nově. Nový román Jana Němce zdaleka není pouze příběhem o velkém milostném vzplanutí a peripetiích šestiletého partnerského vztahu. Skutečně

drama se odehrává jinde. V umanuté a trýznivé potřebě pochopit, proč to skončilo. A protože spisovatel má jediný nástroj, jsme svědky toho, jak na rozvalinách milostného vztahu vzniká milostný román. Jak je každý zážitek a konflikt nasvěcován z různých stran, jak se na něj přikládá šifrovací mřížka jiných textů, od *Božské komedie* až po efemérní zprávy bulváru... a přitom se analyzovaná skutečnost vzpírá a to podstatné stále znovu a znovu uniká mezi prsty. A tak sledujeme i to, jak se autor mění v románovou postavu a v poctivém zápase překračuje hranice tělesné i myšlenkové intimity. Je-li poznání jedinou morálkou románu, jak tvrdí Milan Kundera, není zkratka ani jiná možnost. (ctrl)

Dny evropského dědictví v Rajhradě

V sobotu 14. září 2019 proběhl v Památníku písemnictví na Moravě workshop s názvem *Rajhradské středověké skriptorium*. Konal se v rámci tzv. Dnů evropského dědictví, jejichž cílem je zpřístupňování historických památek a zprostředkovávání různorodých fenoménů kulturního dědictví široké veřejnosti. Muzeum Brněnska se do této akce zapojovalo již v minulých letech, přičemž pokaždé se snažíme nabídnout něco nad rámec běžné prohlídky. Zatímco v loňském roce padla volba na barokní fresky a obrazy, letos byl tématem setkání středověk, přesněji řečeno středověké rukopisné knihy. Program měl dvě části: nejprve se návštěvníci mohli seznámit s reprezentativním průřezem rajhradskou rukopisnou sbírkou a prohlédnout si mimo jiné rukopis o sto let starší, než je samotný benediktinský klášter, nebo knihy, které se zde prokazatelně již ve středověku používaly. Ve druhé části bylo možné se dozvědět více o výrobě pergamenu, o přípravě psacího náčiní a písářských látek nebo o technikách psaní gotického písma. Na závěr si dospělí i děti mohli vyzkoušet, nakolik je psaní středověkým písmem náročné. Pokud jste letošní Dny evropského dědictví v Památníku nestihli, pak vězte, že už nyní vymýšlíme příští ročník! (jd)

Jak je to s ložením 2

*Vůz boha Helia den celý na obloze:
sic nelze uzrání ni tobě, ty má krásko,
ni broskvím, ni marhulím, ni ořechům, ni loze
ach jižní Moravo, zem žárná, ty má lásko!*

Petr Bezruč, báseň Divizna

Dvě vítané reakce připutovaly do Památníku na příspěvek v zářijové Literce „Jak je to s ložením“. První se odvolává na mariáš, oblíbenou a v tuzemsku hojně pěstovanou karetní hru, která zná řadu herních variací včetně „ložených“ (například loženého betla nebo loženého ducha). Citujme z druhého ohlasu: „podle mne ještě nejméně jeden význam tohoto slova chybí, protože se s ním autor možná dosud nesešel, ale v brněnském slangu jej znám od dětství, kdy jsme běžně říkali: lož se nebo ložím se ve smyslu vsad se, případně vsadím se.“

Mohlo by se zdát, že s naším zkoumaným výrazem ložit/ložiti snad může nějak souviset výraz loze, vyskytující se ve třetí sloce výše citované Bezručovy básně. Zkoumáním možných názvů dalšího ovoce však určitě dojdeme k termínu loza/-y vyskytujícímu se ve slovenštině, kde toto slovo zastupuje vinnou révu, odkud si jej zkrátka slezský bard vypůjčil. (drl)

At žije republika!

Na podzim se každoročně setkává starý ročník literární soutěže Skrytá paměť Moravy s novým, a to během slavnostního odpoledne pořádaného k výročí vzniku samostatné Československé republiky. O tom, jak vypadal literární život na Moravě před sto lety a z jaké nabídky si tehdejší čtenáři mohli vybírat, promluví Mgr. Hana Kraflová, literární historička z Moravského zemského muzea. Tvorbu současné nastupující spisovatelské generace představí na autorském čtení vítězky XIII. ročníku Skryté paměti Moravy – Markéta Kučerová a Lucie Braunerová. První z nich inspirovalo loňské téma „Voda má, voda má...“ k napsání příběhu o vodníkovi, druhá laureátka vyprávěla o marném pokusu zkrotit řeku stavbou přehrady. Jejich texty si spolu s dalšími oceněnými příspěvky mohou zájemci přečíst v literární příloze Sborníku Muzea Brněnska 2019 a na webových stránkách Muzea Brněnska. V závěru odpoledne bude vyhlášen XIV. ročník, jehož téma představí Ing. Tomáš Soukal, radní Jihomoravského kraje pro oblast kultury a památkové péče. Své hudební umění představí také žáci ZUŠ Židlochovice – pobočka Rajhrad, kteří pod vedením Jiřího Brady zahrají na zobcové flétny skladby L. Mozarta a M.-A. Charpentiera.

Akce se koná v úterý 15. října od 15 hodin v Památníku.

(ap)

StřeDění – malíř Petr Skácel

Po letní odmlce v Památníku písemnictví na Moravě opět pokračují pravidelná měsíční setkávání v rámci cyklu StřeDění. Podvečer 25. září byl věnován malíři Petru Skácelovi (1924–1993), který by v tento den oslavil 95. narozeniny. Pozvání Hany Fadingerové, spolukurátorky výstavy Skácelové – Ke kořenům, přijali jeho přátelé, bývalí žáci a obdivovatelé. Malíř a sochař Ivan Kříž představil v úvodním proslovu Petra Skácela a přednesl vlastní báseň, inspirovanou typickými motivy Petrových obrazů. Na svého učitele pak vzpomínali výtvarníci Martin Zálešák, Milivoj Husák, Hana Langová, Dagmar Sochorová a Jitka Havlová. Záliba ve výtvarném umění přivedla do okruhu přátel Petra Skácela také geologa Jaroslava Ungermana, ekologa Jana Lacinu či chemičku Jarmilu Janků, která se stala jeho celoživotní přítelkyní a podporovatelkou. O svou osobní vzpomínku se podělila také Zuzana Šťastná, nevlastní dcera Petra Skácela. Ač se v kruhu přítomných sešlo několik generací jeho někdejších žáků z Lidové školy umění Jaroslava Kvapila v Brně, v průběhu večera z jejich vyprávění mnohokrát vystoupil portrét laskavého, citlivého člověka, který své žáky dokázal inspirovat a vzbudit v nich celoživotní zájem o umění. Sdílená zkušenost s originálně pojatými přednáškami o dějinách umění, překvapivé propojování hudby, výtvarného umění a literatury dosud spojuje profesionální výtvarníky s těmi, kteří se stali jeho žáky v někdejších kurzech pro dospělé. Komorní setkání se uskutečnilo mezi obrazy Petra Skácela v prostoru výstavy Skácelové – Ke kořenům, která je v Památníku k vidění do 27. října 2019. (ap)

Nejbližší akce

F!Festival 2019, 6. ročník „FOTOGENIE“ nabídne od 12. října do 2. listopadu příležitost prohlédnout si jedinečné kolekce fotografií Jindřicha Štreita, Antonína Kratochvíla, Františka Konopy a studentů uměleckých škol na čtyřech místech v rajhradském klášteře.

StřeDění 9. října od 16 hodin dostane podobu komentované prohlídky výstavy **Pálavo nádherná...** s malířkou **Danuší Vítkovou-Klímovou**.